

5. На сьогодні існує ситуація, за якої теорія цивільного права стоїть на позиції, що об'єктом права власності є матеріальне благо, цивільне законодавство не містить чіткої позиції, щодо рішення даного питання, а Європейський суд з прав людини у своїх рішеннях зайняв позицію охорони об'єктів, які містять майнову цінність (гудвіл, невиконані судові рішення, акції тощо). Невизначеність законодавства, небажання теорії помічати реальних змін у цивільних правовідносин, чітка позиція Європейського суду з прав людини обумовлює необхідність перегляду теоретичних і практичних положень щодо об'єкту права власності.

Список бібліографічних посилань:

1. Мірошніченко О. А. Право власності в розумінні Європейського суду з прав людини (загальна характеристика). Форум права. – 2013. – № 2. – С. 371-374. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2013_2_57.

2. Кузнецова Н. В. Власність і право на мирне володіння майном відповідно до статті 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (поняття об'єктів права власності та нетипові об'єкти права власності у розумінні статті 1 Першого протоколу). Право власності: європейський досвід та українські реалії: Збірник доповідей і матеріалів Міжнародної конференції (м. Київ, 22-23 жовтня 2015 року). – К.: ВАІТЕ, 2015. – С. 24-34.

УДК 347.155

Олена Олександрівна КОВАЛЕНКО,

аспірант кафедри цивільного права та цивільного процесу Харківського національного університету внутрішніх справ

СТРУКТУРА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

У ст. 24 чинного Цивільного кодексу України (далі – ЦК) зазначено, що людина як учасник цивільних відносин вважається фізичною особою. Поняття «людина» – значно ширше в порівнянні з поняттям «громадянин», яке є юридичним як і поняття «фізична особа», яке найбільш адекватно відбиває сутність індивіда-суб'єкта цивільних правовідносин. Правова категорія «фізична особа» виникає в результаті процесу виділення й подальшого синтезу окремих правових якостей людини, а також тих сфер правової життєдіяльності, які пов'язані з її існуванням як відокремленої категорії, що протистоїть іншим суб'єктам права [1, с. 99].

Як зазначає В. Форманюк, поняття «фізична особа» є неоднорідним, воно складається з двох частин. З одного боку, індивід є громадянином (іноземцем, особою без громадянства), виступає учасником публічно-

правових відносин; з іншого – приватною особою, учасником приватноправових відносин. У публічно-правовій сфері визначальним для фізичної особи є його зв'язок з державою, яка обумовлює його правовий статус, сукупність його основних прав та обов'язків; у приватноправовій сфері – відношення з іншими фізичними особами, у яких вони визнаються формально рівними, незалежними у відношенні один до одного [2, с. 23]. На його думку, проблема індивідуалізації, персоналізації права, правової самобутності особи тісно пов'язана з проблемою правового статусу, який зазвичай розглядається в контексті реалізації, здійснення правоздатності фізичної особи [2, с. 23]. Варто зазначити, що категорія «правовий статус» покликана забезпечити системність прав, свобод та обов'язків людини і громадянина [1, с. 23]. Правовий статус має велике значення для формування правових якостей фізичної особи та реалізації правосуб'єктності індивіда [1, с. 100].

Провідні вчені у своїх працях (Н. І. Матузов, Р. О. Халфіна, Н. В. Вітрук) по-різному розглядають правовий статус, його поняття та елементи. На думку Н. І. Матузова, поняття правового статусу ототожнюється з правосуб'єктністю. Правовий статус розглядався як сукупність загальних (конституційних) прав та обов'язків, що визначають зміст правосуб'єктності [3, с. 45-46]. На наш погляд, варта уваги думка Р. О. Халфіної, яка розкрила три компоненти правового статусу фізичної особи – а) соціальні блага, б) права й обов'язки в реальних відносинах, в) правосуб'єктність, та назвала їх такими, що характеризують місце людини в суспільстві [4, с. 123-128]. Н. В. Вітрук розглядає правовий статус фізичної особи як сукупність її прав, обов'язків і законних інтересів. На його думку, правовий статус позначає суспільне становище особистості; являє собою певну систему («каталог») соціальних можливостей життєдіяльності особистості [5, с. 117-160].

В юридичній літературі висловлено й інші позиції щодо питання про поняття й елементи правового статусу, але можливо відмітити, що загальною тенденцією є розширення, збільшення «каталогу» основних прав, соціальних можливостей індивіда, забезпечення його правових інтересів. Про це свідчать й останні наукові дослідження цієї проблеми. Так, К. О. Трихліб в статті «Правовий статус» в Великій українській юридичній енциклопедії (2017 р.) зазначає, що під правовим статусом слід розуміти сукупність суб'єктивних прав, юридичних обов'язків і законних інтересів суб'єктів права. До структури правового статусу учений включає наступні складові: 1) правові норми, які визначають статус (норми конституційного та поточного законодавства, міжнародні договори); 2) основні права, свободи, законні інтереси та обов'язки; 3) правосуб'єктність; 4) правові принципи; 5) громадянство; 6) гарантії прав і свобод; 7) юридична відповідальність; 8) правовідносини загального (статусного) типу [6, с. 535].

Визначаючи правовий статус фізичної особи як суб'єкта цивільних правовідносин, слід зважати на те, держава в нормах цивільного права має за мету упорядковувати поведінку людей у різних життєвих ситуаціях та відносинах, забезпечити їм можливість вирішувати приватні суспільно-значимі питання, що також підтверджує позицію про необхідність широкого трактування такого правового явища як правовий статус.

Список бібліографічних посилань:

1. Корчак Т. В. Зміна правового статусу фізичної особи внаслідок оголошення її померлою // Форум права. – 2016. – № 2. – С. 99-104.
2. Форманюк В. Поняття правового статусу фізичної особи // Юридичний вісник. – 2014. – № 5. – С. 23-26.
3. Матузов Н. И. Правовая система и личность. – Изд-во Саратовск. ун-та, 1987. – 293 с.
4. Халфина Р. О. Общее учение о правоотношении. – М: Юр. лит., 1974. – 340 с.
5. Витрук Н. В. Основы теории правового положения личности в социалистическом обществе. – М., 1979. – 278 с.
6. Трихліб К. О. Правовий статус: Велика українська юридична енциклопедія у 20 т. – Т. 3. – Х: Право, 2017. – 952 с.

УДК 347.9

Володимир Андрійович КРОЙТОР,

професор кафедри цивільного права та процесу Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1849-5721>

ЗАСТОСУВАННЯ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД СУДОМ ПРИ РОЗГЛЯДІ ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ

На сучасному етапі формування в Україні правової держави, прагнення суспільства до високих стандартів захисту прав людини, проведення вітчизняного законодавства до європейських стандартів, у тому числі й у правосудді, виникає необхідність вдосконалення моделей судочинства, взагалі і моделі цивільного судочинства, зокрема. Вдосконалення судових процедур в сфері здійснення правосуддя з цивільних справ та моделі цивільного судочинства детерміновано тією обставиною, що Україною 17.07.1997 р. ратифіковано Конвенцію про захист прав людини і основних свобод від 04.11.1950 р. (далі – Конвенція). Факт такої ратифікації покладає на Україну обов'язок дотримання тих вимог щодо захисту прав людини, які визначені європейською спільнотою, а, перш за все, вимог щодо доступності правосуддя та права